

διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐν τῇ εἰκόνι, δεικνύει δὲ διὰ τῆς δεξιᾶς.

Οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος στίχοι ἔχουσιν οὕτω :

- « Καιρὸς καὶ μόθος ἐδίδαξέ με πάντως
- » καὶ οὐδεὶς ἄλλος τῆν δε τῆν ἐπιστήμην
- » τοῦ αὐτοφουσ ὀμματος τῆ δυνάμει
- » τοῦ βλέποντός τε τὰ τῆς γῆς τε καὶ πόλον.
- » Θύτης ταπεινός, Νικόλαος Καντούνης
- » εἶμι ὁ λαλῶν, καὶ μέμνησθέ μου φίλοι».

Οἱ στίχοι οὗτοι βεβαίως δὲν ἔχουσιν ἀξίωσιν ἄλλην, ἢ νὰ καταστήσωσι καταληπτὴν τὴν ὑπὸ τοῦ ζωγράφου ἐπινοηθεῖσαν συμβολικὴν παράστασιν, καὶ τῇ ἀληθείᾳ ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα εὐγνώμονες πρὸς τὸν στιχογράφον, τὸν καταστήσαντα καταληπτὸν τὸν ζωγράφον.

Ὁ βιογράφος τοῦ Καντούνη κ. Δεβιάζης, ἀναφέρει ὅτι ἐμαθήτευσεν ἐπὶ τινὰ χρόνον παρὰ τῷ ζωγράφῳ Κουτούζῃ, τῷ μαθητῇ τούτῳ τοῦ Τιεπόλου καὶ γνωστῷ ἐν Ζακύνθῳ διὰ τὰς μέχρις ἀηδίας αἰσχρολόγους σατύρας του, ἀλλ' ὅτι ὁ Κουτούζης ἰδὼν τὴν εὐφυίαν τοῦ Καντούνη καὶ φοβηθεὶς μὴ εὖρη ἐν αὐτῇ ἐπίφοβον ἀντίζηλον, ἔκλεισε προώρως τὴν θύραν του εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ζήλου τῆς τέχνης διακαιόμενον νεανίαν. Ἄλλ' ἐὰν ὁ Κουτούζης ἔκλεισε τὴν θύραν εἰς τὸν μαθητὴν του, δὲν ἠδυνήθη ὅμως ν' ἀφαιρέσῃ καὶ τὰ ἔργα του ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, τὰ ὁποῖα ἐδύνατο νὰ σπουδάξῃ καὶ νὰ μιμῆται ὁ εἰς ἑαυτὸν ἀφειθείς Καντούνης. Πλὴν δὲ τῶν ἔργων τοῦ Κουτούζῃ, ὑπῆρχον τότε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Φανερωμένης καὶ τὰ ἔργα τοῦ Δοξαρά, διὰ τῆς μελέτης τῶν ὁποίων ἐδύνατο ὁ Καντούνης νὰ ὠφελῆθῃ πλείστον, ὥστε, νομίζομεν ὅτι ὁ Καντούνης δὲν εἶχε πλῆρες δίκαιον ἰσχυρίζομενος ὅτι καιρὸς καὶ μόθος ἦσαν οἱ μόνοι διδάσκαλοι αὐτοῦ. Ὁ ὑπὸ τῆς φύσεως λαβῶν ὡς δῶρον τὴν εἰς τὴν τέχνην εὐφυίαν δὲν δύναται διὰ μιᾶς νὰ εὐδοκιμήσῃ, ὅσους καὶ ἂν καταβάλλῃ κόπους, ἐὰν μὴ εὖρη τοὺς πρὸ αὐτοῦ διανοίξαντας τὴν ὁδὸν καὶ καταστήσαντας προσιτὴν εἰς αὐτὸν τὴν τέχνην. Λέγεται μάλιστα ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Ῥαφαήλ, ὅτε εἶδε κρυφίως τὰ μῆπω τότε τελειωθέντα ἔργα τοῦ Μιχαηλαγγέλου ἐν τῇ ὀροφῇ τῆς Capella Sixtina, ἤλλαξε πάραυτα τὸν τρόπον του· τοσοῦτον ἰσχύει ἐν μόνον βλέμμα κρύβδην ῥιπτόμενον, ὅπως μεταποίησῃ ὀλοκλήρως τὰς ιδέας τοῦ καλλιτέχνου!

Γ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Σημ. Ἐν τῷ περιοδικῷ «Παιητικὸς Ἀνθών» ἐδημοσιεύθη τὸ βαπτιστικὸν ἔγγραφο τοῦ ἡμετέρου ζωγράφου ἔχον οὕτω: «1768 Ἰανουαρίου 28, ἡμέρα δευτέρα ἐβάπτισα εἰς τὸν αὐτὸν ναὸν ἕνα παιδίον ἀρσενικὸν νόμιμον τοῦ σινιὸρ Ἰωάννη Καντούνη, καὶ τὸ ἐπωνόμασαν Νικόλαον» καὶ ἦταν ἀνάδοχοι ὁ ἐκλαμπρότατος Νικόλαος Γαήτας καὶ ὁ εὐγενὴς Κωνσταντῖνος Τζές, λεγόμενος Στέλλας καὶ ὁ ἕτερος Κύριος Νικόλαος Μεταξᾶς, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπ' ἐμοῦ Παπᾶ Σοφιανῶ». Ὁ Καντούνης ἀπέθανε τῷ 1834 εἰς ἡλικίαν 66 ἐτῶν.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΣΤΕΦΑ¹

ἮΘΗ Ἐπαρχιακά.

Εἰς τὴν γωνίαν πράγματι ὅπου ἐκάθισεν ὁ παχὺς ἰατρός, δὲν ἔφθανεν ἐκ τῶν ἄνωθεν ἀνοικτῶν παραθύρων ἢ ὑπόψυχρος πνοή τοῦ βορρᾶ, ἢ κατευθώσασα αἰσιῶς ἐκ Μεσολογγίου τὸ πλοιάριον με τοὺς ὠραίους ἰχθύς, τὸ χάσμα τῶν γαστριμάργων. Ἔσθη ὀρθίος, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ὁ ἄλλος ὁ ἰσχνός, στηριζὼν τὸν ἀγκῶνα ὀπισθεν ἐπὶ τοῦ μαρμαῦρου τῆς τραπέζης καὶ κρούων τὴν ράβδον του συνεχῶς ἐπὶ τῶν σανίδων τοῦ πατώματος. Αἱ χρυσαὶ του διόπτραι εἰς τὰς ταχείας νευρικὰς κινήσεις τῆς κεφαλῆς, ἀπέσπων πολυχρῶμους γύρωθεν ἀντανακλάσεις, ἀποκρύπτουσαι συχνὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ λάμψεις λευκάς. Καὶ ἡ πρωϊνὴ συνομιλία ἐν τῷ Φαρμακείῳ βαθμηδὸν ἐζωηρεύετο, μὴ ἔχουσα μὲν τὸ οἰκτεῖον ἐκεῖνο καὶ ἀπόκρυφον τῶν ἐσπερινῶν συνδιαλέξεων, τῶν μυστηριωδῶν καὶ σκανδαλωδῶν ἀνακοινώσεων, ἀλλ' ἀντηχοῦσα εἰς φαιδρὸν τόνον μὲ ἀστείότητος καὶ μὲ γέλωτος. Ἡ φαιδρότης καὶ ἡ ποικιλία ἐπετάθη ὅταν ἦλθε γεμάτος ὄρεξιν ἀπὸ τὴν Λέσχην καὶ ὁ κύριος Μαρκίδας, ἀνὴρ μεσῆλιξ ἀλλὰ μ' αἰγλην ἀκόμη νεανικὴν, ὁ ὁποῖος ὅταν δὲν εὐρίσκετο εἰς στιγμὰς σπληνὸς καθαυτὸ ἀγγλικῆς, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπροξένει φρίκην, ἦτο κατὰ τὴν ὁμολογίαν ὄλων, ὁ πλέον γουστόζος ἄνθρωπος τῆς χώρας. Ὁμίλησαν περὶ τῶν ἐκλογικῶν — ὁ ἄρτος ὁ ἐπιούσιος, — περὶ τῆς φιλαρμονικῆς, ἢ ὁποῖα ἐκινδύνευε νὰ διαλυθῇ καὶ μετὰ βίας διετηρεῖτο ὀλίγας ἡμέρας ἀκόμη μέχρι τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐκλογῶν καὶ τοῦ τελευταίου ἐκ τούτων χρηματισμοῦ· περὶ ψαρικῆς ἐν γένει, περὶ τῶν φαντασμάτων τὰ ὁποῖα εἶδεν ἕνας κάποιος εἰς ἕνα κάποιον σπίτι καὶ ἐν γένει περὶ φαντασμάτων καὶ ψευτῶν καὶ περὶ τῶν ἐξόχων μονολόγων τοὺς ὁποίους ἔκαμνεν ἕνας ἄλλος κατὰ τῆς ἐρωμένης του, τῆς κοπέλας του, ἢ ὁποῖα τὸν εἶχεν ἀφήσει ἐσχάτως μὲ ὄλο τὸ μαῦρο χαβιάρι — (ἕνα κουάρτο τσῆ λίτρας ἀπὸ τοῦ Γερόλυμου, μία καὶ πενήντα, ἀφεντάδες!) — ποῦ τῆς ἐπήγαγε βράδῳ παρὰ βράδῳ... Καὶ διηγούντο ἀνέκδοτα ἐντόπια, παλαιὰ καὶ νέα, τῶν ὁποίων ὁ παχὺς ἰατρός ἦτο ταμειὸν ἀνεξάντλητον, καὶ ἀπήγγελλον ποιήματα ἀστεῖα, ἐξ ὧν ὁ Μαρκίδας εἶχε συλλογῆν πλουσίαν, καὶ ἀπεμνημόνευον στίχους ἐκ τοῦ Χάση, τῆς ἀπὸ ἐκατὸν ἐτῶν δημοτικῆς κωμωδίας τοῦ Γουζέλη. Τὸ νωπότερον ἀνέκδοτον ἦτο τὸ τοῦ Παῦνανου, ὁ ὁποῖος περὶ τοῦ ἀρκετῶ ἰσχυροῦ σεισμοῦ τοῦ λαβόντος χώραν πρὸ δύο τριῶν ἡμερῶν, εἶχεν ἀποφανθῆ δημοσίᾳ ὅτι «ἕνα κουάρτο τσῆ ὥρας ἂν ἐβάσταε ἀκόμα, ἀφεντάδες, σπίτι δὲν θὰ ἔμνεσκε μὲς τῇ χώρᾳ ὀλόρθο.» Τὸ ἤκουσεν ἀπὸ μέσα ποῦ τὸ ἔλεγαν ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος καὶ εἶπε καταφέρων τὸν κόπανόν του καὶ κινῶν τὴν κεφαλὴν του ἐν μέσῳ γέλωτος γενικοῦ :

« Ἀμὴ τί ; δὲν εἶπα καλά ; »

Ἐκ τῶν ἀστείων ποιημάτων βροχὴν γέλωτος

επίσης διηγείρεν ἐν δίστιχον ἐπίγραμμα εἰς **Τριζόνι** **ποῦ δὲν ἐκπλαϊδοῦσε**, ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ **Μανωλάκη Κατσαίτη**, ἐξαρχοπούλου ζώντος τότε ἀκόμη καὶ περιφήμου διὰ τὸ ἄσπονδον αὐτοῦ μίσους κατὰ τῶν ἑθέρων καὶ τῶν μορίων, οὕτως ὥστε τὰ ἰδιόρρυθμα στιχορρήματά του, κατὰ τὸν **Μαρκίδα**, εἶχον μορφήν τηλεγραφημάτων :

Στερέψω φαί σου,
Φτωχύνῃ καρδί σου!

Τέλος ἐκ τῶν καλοθυμῆτων στίχων τοῦ **Χάση**, εἰς τὴν μικρὰν ὀμηγύριον ἐπροξένησαν ριγὸς τι ἡδονικόν— ἴσως ἐκ τῆς συγκυρίας— οἱ ἐξῆς, ἀναποληθέντες ὑπὸ τοῦ κομφεουμένου ἱατροῦ, καθ' ἣν στιγμὴν εἰσῆλθε νάγοράση σαντονίαν γέρον τις φεσοφόρος μ' ἕνα γαμπῶν πολύθυρον ὡς τὸν τρίβωνα τοῦ **Διογένους**.

Καλημεροῦδια, ἀδρεφέ! Σήμερα κάνει κρύο,
Ἄφησα τὸ παληόβελο καὶ μ' ἔπιασε τὸ ρίο.
Μοῦ ἐγίνη κρεμιδόφλουτζα καὶ ὀλοῦθε μπάζει ἀέρα,
Πουνέντε, ὄστρια, γαρμπή, κόρφο καὶ λεβαντιέρα!

Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ θύρα τοῦ **Φαρμακείου**, μὲ δύο τρεῖς εἰκονογραφημένας ἐτικέτας **φαρμακεμπόρων**, ἀνηρητημένας ὀπισθεν τῶν ὑάλων τῆς, ἠνοίγετο συχνὰ διὰ νάφήση δίοδον πότε εἰς ἀγοραστήν, πότε εἰς χωρικὸν ζητοῦντα συμβουλήν ἱατρικὴν, πότε εἰς δοττόρον, πότε εἰς γείτονα φιλοίκειον, ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας ράτσας τῶν ἀνθρώπων, ποῦ διημερεύουν εἰς τὰ **Φαρμακεία**, πότε εἰς ὑπηρετήν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔφυγεν ὁ σιὸρ **Παυλάκης**, τὸν ὁποῖον ἔκραζαν ἀπὸ τὸ μαγαζί, χωρὶς νὰ ἠμπορέση νὰ καταφέρῃ τὸν **Γιακουμάκη** διὰ τὴν αὐρινὴν ἐκδρομὴν καὶ ἐστάλη ὑπὸ τοῦ **Μαρκίδα** εἰς τὸ σπίτι ὁ **Παναγὸς** νὰ ἰδῆ, κατὰ τὴν πρωϊνὴν συνήθειαν, μὴ χρειάζεται τιποτα. Ἡ δὲ ἀπέναντι γρίλια εἶχεν ἀνοιχτῆ καὶ ἐπρόβαλεν ἐπὶ τέλους ἐν χαριέσση ἀτμηλησίᾳ νεᾶνις ζανθομάλλα καὶ ὠχρά, — ὄψις ἡ ὁποία ἠψφραϊνεν ἐξόχως τὸν **Μαρῆ** καὶ τὸν ἔκαμνε νὰ προσποιῆται προσοχὴν εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν διαλόγους καὶ νὰ γελᾷ ὅταν δὲν ἤρμوزه. Πολλοὶ τῶν εἰσερχομένων ἐλάμβανον μέρος ἀμέσως εἰς τὴν συνομιλίαν καὶ παρέμενον χωρὶς νὰ ἔχουν σκοπὸν ἢ εὐκαιρίαν, ὡς ἂν μάλιστα ἐπροκαλοῦντο ὑπὸ τοῦ **Μαρκίδα** ἢ τῶν ἱατρῶν νὰ ὀμιλήσουν. Μεταξὺ αὐτῶν ἀξιοσημείωτος ἦτο εἰς ἀνθρώπος, φρόνιμος μὲν καθ' ὅλα τὰ ἄλλα καὶ ἀγαθός, ἔχων ὅμως τὴν ἐπιμονὴν νὰ βεβαιόνη μετὰ σοβαρότητος ὅτι τὸ ζῶδιακὸν φῶς, τὸ ἀναφανὲν τῷ 1872, δὲν ἦτο παρὰ ἀπειρία μπαρμπουνίων, ἐχειλίσασα ἐκ τοῦ **Ὀκεανοῦ**, ὡς ἐβεβαιώθη αὐτὸς ἐπισκοπήσας τὸ φαινόμενον δι' ἰσχυροῦ τηλεσκοπίου ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς **Ποχάλεως**. Τὸν ἔκαμαν νὰ διηγηθῆ διὰ μακρῶν τὰ πειράματά του, ἐσταύρωσαν δὲ πολὺ καὶ μίαν γυναῖκα ἀπὸ τὸν **Ἄι-Γεώργη** ποῦ ἦλθε νάγοράση **θεριακὴν** καὶ ποῦ εἶχεν εἰς τὸ σπίτι τῆς μίαν **Παναγίαν** περὶ τῆς ὁποίας ἦτο πολὺ διαδεδομένη ἡ ἐξῆς θαυματουργὸς ἰδιότης : Ὁ θέλων νὰ ἰδῆ ἂν θά του ἐγίνετό τι ἐπιθυμητόν, δὲν εἶχε παρὰ νὰ θέσῃ ἐν νόμισμα ἐπὶ τοῦ ὑαλίνου τῆς εἰκόνας, ἐρωτῶν μὲ τὸν νοῦν του· καὶ ἂν μὲν τὸ νόμισμα ἔμενε κολλημένον ἐκεῖ, ἡ ἀπάντησις ἦτο καταφατική, ἂν δὲ κατέπιπτεν, ἀρνητική. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ οὕτως ἐπικολῶμενα νομίσματα ἦσαν ὅλα εἰς ὄφελος

τῆς γυναικός, ἐνοεῖται ὅτι τὸ συμφέρον τῆς ἦτο ὄχι τόσον νὰ εἶνε καταφατικά· τῆς **Μοίρας** αἱ ἀπαντήσεις, — διότι αὐτὸ οὐδεμίαν εἶχεν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐπιρροήν, — ὅσον νὰ ἔχη ἡ ὕαλος ἐκλυσιτικὰς τινὰς καὶ κολλητικὰς ἰδιότητας· καὶ διὰ τοῦτο ἰσχυρίζετο ὁ παχὺς ἱατρός, ἐν ᾧ ἡ γυνὴ διεμαρτύρετο σταυροκοπούμενη, ὅτι τὴν **θεριακὴν** τὴν ἤθελε «για νὰ λείψῃ μὲ δαύτη τὸ γυαλί τῆς **Παρθένας**, ποῦ ἦαν τὴν στραβώση.»

Οὕτως ἡ ὥρα παρήρχετο καὶ ἡ ἡμέρα ἔβαιεν ὁμοία ἀπαρεγλίτως πρὸς τὰς ἀδελφάς τῆς καὶ τὰς παρελθούσας καὶ τὰς μελλούσας ὑποθέτομεν. Ἡ διάθεσις ὅμως τοῦ **Γιακουμάκη** ἐξηκολούθει νὰ εἶνε ἡ ἰδία. Ἀπερροφημένος ὑπὸ τῶν σκέψεων του καὶ ὑπὸ τῆς ἐργασίας του, τὴν ὁποίαν ἐπεζήτει καὶ ἀφήρει ἐπίτηδες ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ **Μαρῆ**, διὰ νὰ ἔχη ἐπασχόλησιν, τοὺς ἄφινε νὰ ὀμιλοῦν καὶ νὰ γελοῦν, χωρὶς σχεδὸν νὰ προφέρῃ λέξιν. Ἡ ἀποχὴ αὕτη καὶ ἡ δυσθυμία τοῦ συνήθους τόσῳ φιλολάλου καὶ φαιδρουῦ γέροντος, ἔκαμναν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς παρευρισκομένους οἱ ὁποῖοι ἀπέτεινον συχνὰς ἐρωτήσεις καὶ ἐζήτουν ἀνήσυχοι πληροφορίας.

«Γιατί λοιπὸν ἔτσι σκουτουφλισμένος σήμερα, σιὸρ **Γιακουμάκη** ;»

Ἄλλ' ὁ κ. **Μαρκίδα**, ὁ ὁποῖος κάτι εἶχε μυρισθῆ καὶ κάτι εἶχεν ἀκούσει ἀπὸ τὰς οἰκογενειακάς ἀνωμαλίας τοῦ βοηθοῦ του, ἔνευσεν εἰς τοὺς ἄλλους κρυφὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοχλοῦν. Ἐκ τῶν νευμάτων αὐτοῦ τῶν μεστῶν οἴκτου καὶ παρακλήσεως ἐπετεινετο ἡ περιέργεια ἀλλ' ἀφίνετο ἡσυχος ὁ **Γιακουμάκης**. Ὅσάκις δὲν εἶχεν ἀγοραστήν, ἄφινε τὴν τράπεζαν καὶ διασχίζων μὲ τάνοικτά του βήματα τὸ πάτωμα ἤρχετο καὶ ἐσταμάτα παρὰ τὴν θύραν, στηρίζων τὴν προτεταμένην κοιλίαν ἐπ' αὐτῆς, καὶ ἔβλεπεν ἔξω.

Ὁ χειμερινὸς ἥλιος ἀνυψωθείς ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἐφ' οὗ ὁ βορρᾶς ἐσάρωνε τὰ βαμβακοειδῆ νεφύδρια, ἐφώτιζε δαφιλῶς τὴν ὁδόν, ἐφ' ἧς σπάνια ἐγένοντο αἱ σκιαί. Ἐφαίνετο ἐκεῖθεν μὲ ὅλον τὸν καταπράσινον πλοῦτον τῶν **λαχανικῶν** τῆς καὶ τὴν **ζωηρότητα** τῆς κινήσεως ἡ ἀγορὰ τοῦ **Ἁγίου Πέτρου**, πρατήρια εἰς τὸ ὑπαιθρον ἢ **μαγαζεία** ὑπὸ τὰς στοὰς τῶν πέριξ τῆς μικρᾶς πλατείας οἰκιῶν, τοῦ στομίου δι' οὗ εἰσβάλλουν οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰς ἐξοχὰς καὶ σχεδὸν τοῦ πρώτου αὐτῶν σταθμοῦ. **Κάρρα**, **ἀμαξίαι**, **ἀμάξια**, **ζῶα φορτηγά**, **ποιμνία** **προβάτων** **καταλευκῶν**, **ἀγέλαι** **ἰνδικῶν ὀρνίθων**, **χοῖροι**, **σφακτά**, ὅλα ἐδῶ συσσωρεύονται, **προπάντων** κατὰ τὰς **παραμονὰς** τῶν ἑορτῶν. Ὁ δρόμος εἶνε σχετικῶς στενός, ὁ θόρυβος μέγας. Καὶ ἔβλεπεν ὁ **Γιακουμάκης** ἀφηρημένος τὸν ἑσμὸν τῶν **σταματισμένων** ἀνθρώπων, τοὺς **χωρικοὺς** ἀγοράζοντας τὰς ὑπερμεγέθεις **κράμβας** καὶ τὰ **λάχανα** μὲ **λογμαχίας** καὶ **σχήματα**, — αὐτὸ ἄς μὴ φαίνεται **παράδοξον**, οἱ **χωρικοὶ** συχνὰ ἀπὸ τὴν πόλιν ἀγοράζουν τὰ **λαχανικά**, — καὶ τοὺς **κυρίους** **βαίνοντας** **τροχάδην** νὰ **μακρυνθοῦν** τοῦ **πανδαϊμονίου**· καὶ ἤκουε **φθάνουσαν** **μέχρις** αὐτοῦ τὴν ὀξείαν **φωνὴν** τοῦ **παντοπώλου**, **ἐκθειάζοντος** τὰς **σαρδέλας** του, ὁμοῦ μὲ τοὺς **βομβῶδεις** **λαρυγγισμοὺς** ἐνὸς **καναρινίου**, ἄδοντος ἐν τῷ **κλωβῷ** του εἰς τὸ ἀπέναντι **κουρεῖον**.

Ἐνίοτε ἔβλεπε καί κανένα ὑπηρετήν ἢ κανένα **μπε-νεστάυτεν** νοικοκύρην, διερχόμενον καί κρατοῦντα μὲ ὕφος εὐφροσύνης τὰς τσιπούρας ποῦ ἐψώνισεν εἰς τὸν Ἄμμον. Μὲ ὄλην του τὴν σύγχυσιν ὁ φίλος μας ἔρριπτε τὰ βλέμματά του ἐπὶ τοῦ ἀργυροειδοῦς ἰχθύος καί τὰ γαστρομαργικά του ἐνστικτα ἐξηγείροντο· ἐσκέπτετο δὲ ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ νὰ ψωνίσῃ καί αὐτὸς διὰ τὸ βράδου—ψητὲς μὲ σέσκλα πᾶνε πολὺ ὁμμορφα...

Εἰς μίαν τῶν ἐπισκοπήσεων τούτων τῆς ὁδοῦ εἶδε διερχόμενον τὸν Τόννη Τοκαδέλον—ἔβαινε βραδέως καί δὲν ἐφαίνετο ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ εἰσέλθῃ ἀκόμη, —τῷ ἔκρουσε δὲ ἀμέσως διὰ τῶν δακτύλων τὸ ὑαλίον τῆς θύρας.

«Ὡ!» ἔκαμε στραφεῖς πρὸς τὸν κρότον ὁ Τόννης καί ἔσπευεν εἰς τὸ Φαρμακεῖον ὅπου ἐγένετο δεκτός μετὰ μεγάλων ἐνδείξεων φιλίας καί ἀγάπης. Καί διατί ὅχι; Ὁ παχὺς ἰατρός ἦτο ἐξάδελφός του, ὁ κ. Μαρκίδας φίλος του οἰκογενειακὸς ἐκ τῶν στενωτέρων καί οἱ ἄλλοι ἐκτός τοῦ λούθη Πανανοῦ, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἔλειπε, γινώριμοι καί μηλιανοί. Τῷ ἔθλιβον τὴν χεῖρα, τῷ ἔτυπτον τοὺς ὤμους, τὸν ἐθώπευαν ὡς παιδίον. Ὁ ἰσχνὸς ἰατρός, ὁ ὁποῖος ἠτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ διὰ δυὸ-τρεῖς ἐπισκέψεις ποῦ εἶχεν ἀκόμη εἰς τὴν γειτονεῖαν, τῷ ἔκαμε τὸ ἐξῆς φιλοφρόνημα:

«Πρόσεξε, σιῶρ Τόννη, μὴν κτυπήσῃς στὸ πατερό καί μᾶς τὸ σπάσης!»

Ἰδὼν δὲ τὸ χαριστάτον μειδιάμα, τὸ ἀφελές, δι' οὗ ὁ νέος ὑπεδέχθη τὴν εἰρωνεῖαν, ὁ ἰατρός ἐστράφη πρὸς τὸν Γιακουμάκη καί τῷ εἶπε σιγά, ἀλλ' ὥστε νάκουσῃ:

«Τὰ τί μᾶρῆσαι; ἐτοῦτος ὁ νέος, σὲ οὐλά του, σὲ οὐλά του!»

— Πραγματικῶς!» ἀπήντησεν ὁ Στέφας, ὁ ὁποῖος οὔτε ἴχνος δυσαρρεσκείας ἠθέλησε νὰ δεῖξῃ πρὸς τὸν νέον, διορθώσας εὐθύς τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου του καί μειδιῶν μὲ τὴν συνήθη του ἀγαθότητα, ἐν ᾧ ἐκάθησεν ἀπέναντί του καί τον ἤκουεν. «Α, ἴσια μ' ἔδεκε!»

«Καί πῶς λοιπὸν ἀπὸ τῆς γειτονεῖας μας τέτοιαν ὦρα;» ἠρώτησεν ὁ κ. Μαρκίδας τὸν νέον. «Μὴ σ' ἔστειλεν ὁ πατέρας σου γιὰ ψήφους;

— Ὅχι, ἀδρεφέ!» ἀπήντησεν ἐκεῖνος γελῶν, ἂν καί δὲν εἶχεν ἀνάγκην ὀρκων διὰ νὰ τον πιστεύσουν. «Ἐτσι; βγῆκα νὰ πάρω κομμάτι λιακᾶδα καί χωρὶς νὰ το καταλάβω ἴκυλισα ἴσια μ' ἔδω.

— Ὁραία μέρα, ἀλήθεια, καί ὕστερ' ἀπὸ τὸ κακὸ τὸ ψεσινοβράδου!»

Ὁ Γιακουμάκης ἤκουσε τὸν μικρὸν αὐτὸν διάλογον μετ' ἀγωνίας. «Α, τόρα, τὸρ' ἀμέσως ἔπρεπε νὰ τῷ ὁμιλήσῃ... Μὴ ὑποπτεύων ὅτι ἐγνώριζε τίποτε ὁ νέος ἀπὸ τὰ διατρέξαντα, οὐδὲ δυνάμενος νὰ ἐνοήσῃ τὸν σκοπὸν τῆς ἀσκόπου του περιπλανήσεως, ἐσυλλογίσθη ὅτι τὴν προῖαν ἐκεῖνην ποῦ βγῆκε ἔτσι νὰ πάρῃ λίγη λιακᾶδα, φυσικὸν ἦτο νὰ ἔκαμνε καί καμμίαν ἐπίσκεψιν ἀπὸ τὰς συνειθισμένας ὡς τὸ σπιτί, χωρὶς ἄλλο... Τὸ δύσκολον αὐτὸ κίνημα ἔπρεπεν ἀφρεύτως νὰ το ἀποτρέψῃ ὁ καλλίτερος δὲ τρόπος ἦτο ὁ εὐθύς καί ἀπροσποίητος,

τὸν ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς εἶχε κατὰ νοῦν. Τόρα δὲν ἐδί-σταζε πλέον τὸν ἐστένευεν ἢ περίστασις καί ἂν ἤθελεν ἀκόμη δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ κάμῃ ἀλλέως. Τί καλὴ σύμπτωσις ἀλήθεια, νὰ περάσῃ ὁ Τόννης ἀπὸ τὸ Φαρμακεῖον!... Εὐρε τὴν εὐκαιρίαν, τὸν ἐπλησίασε καί τῷ εἶπεν εἰς τὸ αὐτὶ μὲ ὄλην τὴν δυνατὴν ἀδρότητα:

«Νά μου κάμῃς τὴ χάρι, πρὶν φύγῃς, νὰ σου πῶ ἓνα λόγο, ποῦ ἔχω χρεῖα.

— Μετὰ χαρᾶς σου» ἀπήντησεν ὁ νέος, προσποιούμενος μεγάλην ἀταραξίαν, ἀλλ' ὅχι ἐντέλως ἀσυγκίνητος. «Ἀμέσως, μάλιστα, ἂν ἀγαπᾷς.»

Ὅταν τοὺς εἶδον νὰ εἰσέλθουν διὰ τοῦ κοκκίνου παραπετάσματος τοῦ καλύπτοντος τὴν στενὴν θύραν τοῦ ἐργαστηρίου, διὰ νὰ ὁμιλήσουν κατὰ μόνας, ὁ Τόννης ἐμπρὸς ὁ Γιακουμάκης ὀπίσω, οἱ παρόντες ἐκεῖ ἔδειξαν πολλὰ σημεῖα ἀνησυχίας. Τί ἔτρεχε; περὶ τίνας ἐπρόκειτο; Ἡμιέκλειον τοὺς ὀφθαλμούς καί ἠρώτων ὁ εἰς τὸν ἄλλον διὰ νευμάτων. Ἀλλὰ δὲν ἤξευρε κανεῖς... κανεῖς ἐκτός τοῦ Μαρκίδα. Ἦτο ἐν γνώσει αὐτὸς καί τῶν θρύλων τῆς γειτονεῖας καί τῶν οἰκογενειακῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ βοηθοῦ του καί ἤξευρεν ὅτι ὁ Τόννης ἦτο ὁ ἀκούσιος αἴτιος ὄλων ὥστε ἐμάντευεν ἐπάνω-κάτω περὶ τί θὰ ἐστρέφετο ἡ συνέντευξις ἐκεῖνη καί καθησύχαζε τοὺς φίλους του διὰ νεύματος, πολλὰ ὑποσχόμενος.

«Οὔ, εἶνε ἱστορίες!» προσέθετεν.

Ἐρμηον ἦτο τὸ μικρὸν ἐργαστήριον. Ἀπέκειτο χαμαὶ τὸ ὑπερμέγεθες ἰχθίδιον καί τὸ μικρὸν σκαμνίον ὅπου πρὸ μικροῦ ἐκάθητο ὁ Παναγὸς ἐκεῖ πλησίον τοῦ παραθύρου μὲ τὰς σιδηρὰς κιγκλίδας, μεθ' ὧν ἐφαίνοντο ὡς συμπλεκόμενοι οἱ γυμνόφυλλοι κλώνες συκῆς, φυτευμένης εἰς τὴν αὐλήν. Ἐπὶ μιᾶς εὐρείας τραπέζης εὐρίσκοντο ἐσωρευμένοι ἐν ἀταξίᾳ φιάλαι ποικιλόσχημοι καί ποικιλόχρωμοι, ἰχθία ὑάλινα μικρά, ποτήρια ἄπλυτα καί σωλῆνες σπασμένοι. Ἐκ τοῦ σωροῦ δὲ τούτου τῶν ἀγγείων μὲ τὰ καθιζήματα τῶν παρασκευασθέντων φαρμάκων, ἀνεδίδετο ἡ ὀσμὴ τοῦ φανικοῦ ὀξέος βαρεῖα, πτωματώδης, πληροῦσα τὴν ἀτμόσφαιραν καί βραδέως βιβρωσκομένη ὑπὸ τῆς πυρᾶς, ἢ ὁποῖα ἔκαθεν εἰς τὴν μικροσκοπικὴν ἐστίαν. Οὐδὲ ἴσχυεν αὐτὴ νὰ θερμάνῃ τὴν παγερὰν σιάν τὴν βασιλεύουσαν ἐν τῷ βορεινῷ ἰσογειῷ, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἐφαιδρυνεν ἡλίου ἀκτίς... Κανεῖς ἀπὸ τοὺς δύο δὲν ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς μοναδικῆς ἔδρας, τῆς εὐρισκομένης ἐκεῖ. Ὁ Τόννης ἐστηρίχθη ἀμελῶς ἐπὶ τοῦ χεῖλους τοῦ παραθύρου, πατήσας τὸν ἓνα ποδὰ ἐπὶ τοῦ σκαμνίου τοῦ Πανανοῦ ἐν ᾧ ὁ Γιακουμάκης ἐτοποθετήθη ἐπὶ τῆς γωνίας τῆς τραπέζης, σύρας καί ἐμπλέξας μεταξὺ τῶν ποδῶν του τὴν ἔδραν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστήριζε τὰς χεῖρας. Ἦσαν πλησίον ὁ εἰς τοῦ ἄλλου οὕτως, ὥστε νὰ ἤμποροῦν νὰ ὁμιλοῦν χαμηλοφώνως καί ἔμειναν εἰς τὰς θέσεις αὐτάς, μόλις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μετακινούμενοι, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς συνομιλίας.

Ὁ Γιακουμάκης ὁ ὁποῖος ποτὲ εἰς τοιαύτας περιστάσεις δὲν ἔχανε τὸ θάρρος του, ἔκαμεν ἐν προσομίῳν μεστὸν κολακειῶν πρὸς τὸν νέον καί πρὸς τὴν οἰκο-

γένειάν του. Ὁ Τόνης ὑρίσταντο μειδιῶν τὴν ρητορικὴν ἐκείνην καὶ περιμένων τὸ ἀναπόφευκτον ἀλλὰ. Ἐπὶ τέλους ἔδωκεν εἰς τὸ ἄτριχον πρόσωπόν του περιλυπὸν ἔκφρασιν ὁ Γιακουμάκης καὶ τὸ ἐξεστόμισεν: Ἀλλὰ . . . ὁ κόσμος εἶνε κακός! Καὶ ἐπηκολούθησε μακρὸς φιλιππικός κατὰ τοῦ κόσμου, τοῦ φαύλου καὶ πονηροῦ, ὁ θεὸς νὰ σε φυλάξῃ, ποῦ τὸ τόσο τὸ κάνει τόσο, ποῦ παρεξηγεῖ αἰωνίως καὶ σοφίζεται, ποῦ δὲν πιστεύει οὔτε εἰς φιλίαν, οὔτε εἰς ἀρετὴν, ποῦ δηλητηριάζει: καὶ θανατόνει ὑπολήψεις μὲ τὴν γλώσσάν του καὶ εἰς τὰς ἰδιοτροπίας τοῦ ὁποίου ὅλοι, καὶ μάλιστα ὁποιος ἔχει: θηλυκὸ παιδί, εἶνε ὑποχρεωμένο νὰ κλίνουν ὡς δούλοι, — σοὶ Κύριε! — ἂν θέλουν νὰ ἔχουν ἥσυχο τὸ κεφάλι τους καὶ τὸ σπῆτι τους . . . Ὁ Τόνης καὶ εἰς αὐτὰ δὲν εἶχε καμμίαν ἀντίρρησην, κατανεύων διαρκῶς καὶ ἐπισπεύδων διὰ τῆς σιωπῆς του τὸ συμπέρασμα. Ἦλθε τέλος πάντων καὶ αὐτό. Ὁ γέρον ὠπλίσθη μὲ ὄσπν γλυκύτητα εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν του — τοῦτο ὡς πρὸς τὴν φυσιογνωμίαν. — καὶ δίδων εἰς τὴν φωνὴν του τόνον συμπαθῆ, ὡς ἀνθρώπου ζητοῦντος ἐλεημοσύνην τοῦ ἐζήτησε, μία βολὰ ποῦ ὁ κόσμος ἄρχισε νὰ παραλέη ποῦ τὸν ἔβλεπε νὰ πηγαίνει στὸ σπῆτι του, νὰ μὴν του κἀνὴν τόσῳ συχνὰ — καὶ αὐτὸ τὸ τόσῳ συχνὰ ἐσήμαινε ποτέ, — αὐτὴν τὴν τιμὴν.

«Ὁχι! βέβαια γιὰ πάντα» ἐπρόσθεσεν ἐν ᾧ ἤνοιξε τὸ στόμα του ὁ νέος νάπαντήση, κατακόκκινος. «Θάρθη καιρός, καὶ ἐλπίζω γλήγορα, ποῦ θὰ οικονομήσω μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀδύνατο μέρος καὶ τότενες ἔργου, κόντε μου, μακάρι κἀνε μέρα!

— Πολὺ σωστά, ἔχεις δίκη μεγάλη. Ἀλλὰ . . . θέλω νὰ μ' ἀφήσης νὰ σοῦ μιλήσω κ' ἐγὼ ἔτσι παστροκὰ καὶ ἀληθινά, ὅπως μοῦ μίλησες καὶ τοῦ λόγου σου».

Καὶ ἔδωκε μὲν τὴν ἄδειαν ὁ Γιακουμάκης, ἀλλ' ὄχι χωρὶς κἀποῖαν ἐκπληξιν. Τί ἐσήμαινεν ἐκεῖνο τὸ ἀλλὰ; Εἶχε λοιπὸν τὴν ιδέαν νὰ μὴν ὑπακούσῃ; . . . Περὶ τοῦ νέφους ὁμως τούτου ὀλίγον ἐφρόντισεν ὁ Τόνης, ἀρχίσας τότε καὶ αὐτὸς τὴν ὀμιλίαν του τὴν μακράν, ὡς τὴν εἶχε προσχεδιάσει καὶ γωρήσας οὕτω πρὸς τὴν μεγάλην τοῦ γέροντος ἐκπληξιν, τὴν ὁποίαν ἦτο πολὺ περίεργος νὰ ἴδῃ. Ἐν τούτοις τὸ προσομιόν του ἦτο ἀρκετὰ καθησυχαστικόν. Καὶ αὐτὸς κἀτι εἶχεν ἀκούσει — τῷ εἶπε, — περὶ τῶν φλυαριῶν τοῦ κακοῦ κόσμου καὶ διὰ τοῦτο, χωρὶς νὰ τοῦ το ἔλεγε, δὲν εἶχε πλέον σκοπὸν νὰ νείδῃ τὴν σκάλα τοῦ σπιτιοῦ του. Ἀλλὰ δὲν ἐπρόκειτο τότε περὶ αὐτοῦ. Ἦτο ζήτημα λυμένον προσωρινῶς καὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἐκλονίζετο ὀριστικῶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Τὸ σπουδαῖον ἦτο ὅτι ἀφ' οὐ πρῶτον καὶ κύριον ἀγαποῦσε τὴν Μαργαρίταν, — καὶ ἐκοκκίνισε πολὺ περισσότερο ὅταν ἐπρόφερε τὸ ὄνομά της, — ἀφ' οὐ ἐπειτα ἐγένεον αἰτίαι χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ κούσθῃ τὸ κορίτσι καὶ ἀφ' οὐ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐξετίμα καὶ ἐσέβητο τὸ σπῆτι τοῦ Στέφα ὅσα καὶ τὸ ἰδικόν του, ἐσκέφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ του ζητήσῃ εἰς γάμον τὴν ἐγγονὴν του, πράγμα τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦσε πολὺ αὐτὸς καὶ ἴσως-ἴσως, δὲν ἤξευρε, καὶ ἐκείνη τὸ ἴδιο. Τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν, λέγει, τὴν εἶχε κάμει

πρὸ πολλοῦ καὶ εἶχε σκοπὸν νὰ τοῦ τὴν ἀνακοινώσῃ εἰς ὥραν καὶ εἰς τόπον καταλληλότερον· ἀλλ' ἀφ' οὐ ἤλθεν ἔτσι τὸ πρᾶγμα, τί τότε τί τότε-τόρα, ποῦ λέει καὶ ἡ παροιμία. Ἐχει λοιπὸν τὴν εὐχαρίστησιν, ἂν θέλουν βέβαια καὶ στὸ σπῆτι, νὰ δεχθῇ τὴν πρότασίν του:

Ἡ προσδοκία τοῦ Τόνη ἐψεύσθη. Ἡσθάνθη ἐκπληξιν ἀκούσας τοὺς λόγους τοῦ ὁ γέρον, ἀλλὰ κατῶρθωσε νὰ τὴν ἀποκρούσῃ ἐντελῶς. Ἐλαβεν εὐθύς στάσιν ἀξιοπρεπῆ καὶ σοβαράν, ἀνάλογον πρὸς τὴν περίστασιν, καὶ ὡς ἄνθρωπος τοῦ κόσμου ὁ ὁποῖος δὲν τὰ χάνει εὐκολα, ἀπήντησε:

«Μοῦ κάνεις πολὺ μεγάλη τιμὴ τοῦ φτωχοῦ καὶ ταπεινοῦ ἀνθρώπου. . . . Μὰ μοῦ φαίνεται, κόντε μου, ὅπως δὲν εἶσαι ὁ κατάλληλος. Γιὰ νάπαντήσω καταπῶς πρέπει σὲ τέτοια κουβέντα, πρέπει νὰ μοῦ τὴν κάμῃ, στογάζουμαι, ὁ σιὸρ πάρες σου».

Καὶ ἐκίνησε δύο τρεῖς φορές τὴν κεφαλὴν.

«Ὁχι, σιὸρ Γιακουμάκη. Πάει, ἐπέραςε ἐκεῖνος ὁ καιρὸς ποῦ ἤξερες!» ἀπήντησε μὲ ὄλην τὴν νεανικὴν ζωηρότητα ὁ Τόνης καὶ μὲ φράσιν ἢ ὁποία ἦτο συνήθης εἰς τὰ χεῖλη του. «Γνώρισε ὅτι εἶμαι ὁλως διόλου αὐτεξούσιος τότε καὶ μπορῶ νὰ κάμω ἐπεῖνο ποῦ θέλω, χωρὶς νὰ ξέρῃ ὁ πατέρας μου τίποτα. Δουλεῖα δική μου ἔγω, δόξα σοὶ ὁ Θεός, καὶ ζῶ χωρὶς τῆ βοήθεια τοῦ πατέρα μου. Ὁ νόμος μοῦ δίνει τὸ δικαίωμα νὰ ἔγω καὶ γνῶμῃ δική μου, γιὰ τὰ πράγματα ποῦ ἀποβλέπουν ἐμέ. Ἄν θέλῃ ὁ πατέρας μου, πολὺ καλά, ἐδῶ εἶμαι κ' ἐγὼ, μοῦ κάνει χάρι. Ἄν ὁμως ἔχῃ ἄλλες ιδέες — ἄς κάμῃ τὴ δουλειά του νὰ κάμω κ' ἐγὼ τὴ δική μου. Νὰ σου πῶ τὴν ἀγί' ἀλήθεια — ψέμματα δὲ μάρεσει νὰ λέω, — οὔτε ποῦ ἐστογάζστηκα νὰ τον ρωτήσω ἀκόμα. Γι' αὐτὸ σοῦ λέω ὅτι ἐγὼ μοναχὰ ἔπρεπε νὰ σοῦ κάμω τὴν ὀμιλία αὐτὴ καὶ εἰς ἐμὲ ἔχεις χρέος νὰποκριθῆς.

— Καλά, κόντε μου, καλά» ἀπήντησεν ὁ Γιακουμάκης, μὴ ἐπιδοκιμάζων κατὰ βάθος τὴν τόσπν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ἠναγκασμένος νὰ ὑποκύψῃ. «Θὰ σκεφθῶ . . . νὰ μου δώσης καιρὸ νὰ σκεφθῶ καὶ νὰ σοῦ ἀποκριθῶ. . . Ὅπως καὶ ἂν εἶνε τὸ πρᾶγμα, πρέπει νὰ μ' ἀφήσης νὰ σκεφθῶ.

— Μάλιστα, μάλιστα. . . . Νὰ σκεφθῆς. . . καὶ ὅποτε ἀποφασίσῃς μοῦ ἠνῆξ».

Καὶ ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸν κόμβον αὐτὸν τὸν ἀδιάλυτον ἢ συνομιλία, ἔσπευσαν καὶ οἱ δύο νὰ ἐξέλθουν, χωρὶς ἄλλην λέξιν. Εἶχον ἀνάγκην τοῦ κόσμου, νὰ τοὺς ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς ἀμνηχανίας των. Προηγείτο ὁ Τόνης. Ἐπὶ τοῦ προσώπου, μὲ τὰς ἐρυθρὰς ὡς συνήθως περειαίς, δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ διακρίνη τις τὴν συχνίτησιν. Ἐμειδία, ὡς ἄνθρωπος μὴ ἀνταλλάξας πρὸ ὀλίγου λόγους σοβαροτάτους, καὶ ἐχαίρεισεν ὅλους ἀπὸ τὴν χεῖρα, πρῶτον τὸν Γιακουμάκη. Μετ' ὀλίγον ἐξῆλθε, προπεμφθεὶς ἐγκαρδίως, ὅπως εἰσῆλθεν.

Ὁ δὲ Γιακουμάκης ἀνέλαβε τὴν θέσιν του, ἄνευ χρονοτριβῆς. Ἐσεβάσθησαν ὅλοι τὴν σιωπὴν του καὶ δὲν τῷ ἀπηύθυναν καμμίαν ἐρώτησιν, κανένα ὑπαινιγμόν, οὐδὲ ἀστείότητα ἐπὶ τῆς συνεντεύξεώς του, τὸν ἄφησαν δὲ ἥσυχον νὰ στρέφῃ καὶ ἀναστρέ-

φη ἐντός τοῦ κρανίου του τὰς λεπτομερείας τῆς συνομιλίας καὶ νὰ ζητῆ ἀπὸ τοῦδε νὰ λάβῃ μίαν ἀπόφασιν ἐπὶ τῆς ἀπροόπτου προτάσεως τοῦ Τόνη. Εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ μετώπου του, παρὰ τὸ μεσόφρουον, εἶχον σχηματισθῆ πτυχαί τινες, εἰς κόμβος προδίδων τὴν σκέψιν, καὶ ἐπὶ τῶν μεγάλων του ὀμμάτων, τῶν διανοικτῶν καὶ ἀπλανῶν, διεχύθη θολότης. Εἰς τὰς πέριξ του ὀμιλίας δὲν προσεῖχε πλέον, ἀφηρημένος χωρὶς νὰ θέλῃ. Μὲ τὰς χεῖρας δὲ ὀπισθεν συνδεδεμένως ἐπετήρει τὸν Μαρῆν ἐτελοῦντα συνταγὰς, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τον μέλῃ διόλου, ὡς ἄλλοτε, περὶ τῆς ἀνίσου διανομῆς τῆς κόνεως ἐπὶ τῶν τεμαχίων τοῦ ὠχροκυάνου χάρτου ἢ περὶ τῆς προσθήκης περισσοτέρου ὕδατος κατὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ γαλακτώματος . . .

Ἡ πρώτη ἐκπλήξις παρῆλθε ταχέως, ἤρχισε δὲ ὁ γέρον νὰ ἐκτιμᾷ ψυχρῶς τὰς περιστάσεις καὶ νὰ ὑπολογίζῃ τὰ γεγονότα, διὰ νὰ ἰδῆ ποῦ εὐρίσκετο καὶ τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ. Δὲν ἦτο ἀδάξ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Νὰ μαντεύσῃ, νὰ ὑποπτευθῆ ἦτο, ὡς εἶδομεν, ἀνεπιτήδειος· ἀλλὰ μίαν φορὰν ποῦ του ἔλεγαν ἓνα πρᾶγμα, ἦτο εἰς θέσιν νὰ το ἐννοήσῃ, νὰ το ἐκτιμήσῃ. Ἐγνώριζεν ὅτι τίποτε δὲν ἦτο ἱκανὸν νάντισταθῆ εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ ἀνδρός, ὅτι τίποτε καὶ κανὲν δὲν ἐσυλλογιζέτο νέος ὁ ὁποῖος ἠγάπα. Ἡ εὐκολία τοῦ Τόνη δὲν του ἔκανεν ἐντύπωσιν. Ἄν ἠγάπησε πραγματικῶς τὴν ἐγγονὴν του, — καὶ τὸ κίνημά του τὸ ἀπεδείκνυεν αὐτό, — διατί νὰ ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν διαφορὰν καὶ νὰ ὑποφέρῃ; Κόντες θὰ ἔμενε πάντοτε αὐτὸς καὶ κοιτέσσαν θὰ ἔκαμνεν ὅποιαν καὶ ἂν ἔπερνε. Πόσοι δὲν ἔκαμαν τὸ ἴδιο! Ἀπὸ τὸν κοινωνικὸν βίον τοῦ τόπου δὲν εἶχε τότε πολλὰ παραδείγματα νὰ προβάλλῃ, ἀλλ' εἰς τὰ βιβλία, εἰς τὰ μυθιστορήματα, εἰς τὰς ἐφημερίδας, ποῦ εἶνε ἀπήχησις τοῦ κόσμου ὅλου, πόσα τέτοια δὲν ἀνέγνωσε καὶ δὲν ἐδιηγήθη; Διὰ τὴν Μαργαρίταν δὲν ἀνησυχούσε πολὺ. Τὸν Τόνη ἤξευρεν ὅτι τὸν εἶχε πάρει ἀπὸ καλὸ καὶ ἦτο βέβαιος τοῦλάχιστον ὅτι, ἂν ἐπέμενε νὰ τῆς τον δώσῃ, ἢ ἐγγονὴν του δὲν θάνθιστατο, τί διάβολο! μὲ ὅσην ἐπιμονὴν ἀντέστη κατὰ τοῦ ἄλλου του σχεδίου . . . Μόνον τὸ ζήτημα τοῦ γέρω-Τοκαδέλου ἦτο ὀλίγον σοβαρὸν, ἂν καὶ ὄχι, ἐστοχάζετο, ἐντελῶς ἀσυμβίβαστον. Γάμος χωρὶς τὴν εὐχὴν τῶν γονέων, χωρὶς τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν χαρὰν τοῦ σπιτιοῦ, ἦτο πάντοτε κάτι τι ψυχρὸν καὶ ἀνάρμοστον. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους, τί νὰ γίνῃ! Ὁ Τόνης ἦτο αὐτεξούσιος καὶ ὑλικῶς ἀνεξάρτητος. Ἔως οὐ ἤθελε παρέλθῃ ἢ ὀργῆ ἢ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ γέρω-Τοκαδέλου, θὰ ἄφινε τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ θὰ ἐπήγαινε νὰ κατοικήσῃ μὲ τὴν σύζυγόν του εἰς ἄλλον ἰδικὸν των. Ἐπειτα ὁ χωρισμὸς αὐτὸς δὲν ἦτο καὶ πολὺ ἐναντίος εἰς τὰ σχέδιά του· διότι, ὑπανδρεύων τὴν Μαργαρίταν του, ἰδοὺ τί σκοποὺς εἶχεν ὁ Γιακουμάκης: Θὰ ἔμεναν εἰς τὸ σπίτι οἱ τρεῖς γέροι: αὐτὸς, ἡ γυναῖκά του καὶ ἡ ἀδελφὴ του. Εἶχαν ἐκεῖνο τὸ σχολάκι διὰ παρηγορίαν, θὰ ἤρχετο συχνὰ ἢ Μαργαρίτα, θὰ ἐπήγαιναν ἐκεῖνοι, δὲν θὰ τους ἔμελεν· ἀλλ' ἄμα ἤθελεν ἀποθάνει κανεὶς ἀπὸ τοὺς τρεῖς — γέροι ἄνθρωποι ἦταν — οἱ

ἀπομένοντες δύο θὰ μετετίθεντο μὲ ὅλα των τὰ καλά εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ. Αὐτὴ ἦτο ἡ ῥητὴ συμφωνία του μὲ τοὺς Κατσουρελαίους καὶ αὐτὸ θὰ ἐζήτηι τότε καὶ ἀπὸ τὸν Τόνη. Κατοικῶν λοιπὸν μόνος του εἰς ἄλλο σπίτι μὲ τὴν νύμφην ὁ γαμβρός, πολὺ εὐκολώτερον θὰ παρεδέχετο καὶ θὰ ἐξετέλει τὴν συμφωνίαν αὐτήν, παρὰ μένων μετὰ τοῦ πατρὸς του. Ἦτο ποτὲ δυνατόν ὁ κόντε Τοκαδέλος νὰ συζήσῃ μὲ τὸν Γιακουμάκην ἢ μὲ τὴν Γιακουμάκαιναν, καὶ ἦτο καλὲ τὸρ' αὐτὸς ἢ αὐτὴ διὰ νὰ κατοικήσουν μέσα σὲ παλάτια ἀργοντικά, οἱ φτωχομαθημένοι ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ; . . . Καλλίτερα, καλλίτερα νὰ ἐχωρίζουνταν πρὸς τὸ παρὸν καὶ ἀργότερα εἶχε ὁ Θεός . . .

Οὕτω σκεπτόμενος ὁλοέν, εὐρίσκει τὰ πράγματα ὀμαλά, εὐνοϊκά. Τὸ πρῶτόν του συμπέρασμα ἦτο νὰ εἴπῃ ἀπ' ἀρχῆς τὸ ναί, νὰ δώσῃ εἰς τὸν Τόνη τὴν εὐχὴν του καὶ τὴν Μαργαρίταν. Ὅλα ἐτελείωσαν ἔτσι, ὅλα ἐδιορθώοντο. Θὰ ἐβασάνιζεν ἀκόμη τὸ ζήτημα μὲ τὴν ἡσυχίαν του, εἶχε καιρὸν, ἀλλὰ διὰ σήμερον εἰς τὸ ναὶ ἔλεγε νὰ καταλήξῃ. Καὶ μὲ τὴν ιδέαν αὐτὴν ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Φαρμακεῖον, ὀλίγην ὥραν πρὸ τοῦ γεύματος, καὶ πρὶν ὑπάγῃ στὸ σπίτι ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν Ἄμμον νὰγοράσῃ τὸν πολυαγαπημένον του ἰχθύν, τὸν ὁποῖον μὲ ὄλες του τὲς σκοτούρες δὲν εἶχε λησμονήσει.

Ἡ συνάθροισις πέριξ τῶν μεγάλων καλῶν, κατὰ σειρὰν παρατεταγμένων ἀπέξω ἀπὸ τὸν Μαρκῆν, ἦτο ἀκόμη μεγάλη καὶ ἡ συναλλαγὴ ζωηρά. Ἀναμέσον τῆς μελανῆς μάζης τῶν κυκλούντων θεατῶν, διαφαίνοντο οἱ ὠραῖοι ἀργυροεἰδῆς ἰχθύς, λάμποντες ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ ἀντήχουν αἱ φωναὶ τῶν πωλητῶν διάτοροι, μ' ἐνθουσιασμὸν μεγάλον:

«Πάρτε τσιποῦρες τοῦ Πάπα! πάρτε φρούτο μεσολογιτικό! ὦ ἢ τσιποῦρεεεεε!»

Ὅταν ἐπλησίαζεν ὁ Γιακουμάκης, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζαν ὅλοι ὅτι ἐξώδευε καλὰ γιὰ τὸ γούστο του, διηγήθη μεταξὺ τῶν πωλητῶν μικρὰ τις ἄμιλλα ποῖος νὰ τον ἐλύσῃ.

«Ἐδῶ, ἐδῶ, σιὸρ Γιακουμάκη.

— Τήραξε τί πρᾶγμα σῶγω!

— ὦ, ραριτὲς σήμερα, σιὸρ Γιακουμάκη!

[Ἔπειτα συνέχισα]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου,

Στὸ μακρὸ, τὸν πλατὸν καὶ τὸ πολυθόρυβο δρόμο βλέπω καθήμερα καὶ μὲ πρόσοψη σπιτιοῦ ποῦ ῥιζνεται. Παντοῦ μαστόροι, χαλῶματα, κουνβαλήματα, κάρρα, πέτρες, μαντρώματα, ἀσβεστόματα, λάκκοι, φονές, καπὸ Σὲ παντοτεινὸν ἀνεμόδαγμα βρῖσκετ' ὁ δρόμος· κ' ἐκεῖ ποῦ ἄλλοτε περνοῦσες ἐξέγκοισα, τώρα διαβαίνεις μὲ λαχτάρω κυτᾶξεις ἀνωκάτων ἀνήσυχια μὴν τύχη καὶ σκουτάψης σὲ κανένα χοντρολίθαρο καὶ ξαπλωθῆς φαρδὺς πλατὺς, μὴν τύχη καὶ σοῦ σπάσῃ τὸ κεφάλι κανένα πατερό ξεφεύγοντας ἀπὸ τὲς σιαλωσιές. Γιατί σχεδὸν ὁ κάθε νοικοκύρης ποῦ τυχε νάχη στὸ δρόμο αὐτὸ κ' ἀπόνα τέτοιο παλάτι, τρίπατο, μαρμαρόχτιστο, γκρεμίζει τὰ μπροστινά του, ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω,